

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 32
september 2022
cena 1,90 eura

9

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Ako chutil komunizmus

NÁŠ ROZHOVOR

Ktosi povedal, že neexistujú väčšie muky ako nosiť v sebe nevy povedaný príbeh. Všetci politickí väzni bývalého režimu museli celé desaťročia znášať bolesť z prežitého a nevy povedaného. Ak sa započúvame do príbehu Jána Lechmana, otca pani Mariky TOMOVEJ, akoby ani nejestvovalo vyše sedemdesiat rokov odvtedy, čo bol odsúdený. Vtedy jeden udavač povedal: Aj on tam bol, berte ho! Aký profit z toho mal nevieme, ale aj dnes sú udavači v kurze a dokonca jeden z tých najagresívnejších sedí v parlamente. Dejiny nás učia, ako rýchlo sa dokážu niektorí ľudia prispôbiť akémukoľvek režimu. V našej organizácii sa však nachádzajú práve tí z opačného konca. Nijaký režim nezlomí ich vôľu žiť v pravde, v prirodzenosti, a preto ich možno nazvať

Marika Tomová s otcom Jánom Lechmanom.

Foto archív M. Tomovej

strážcami demokracie. Takým bol aj otec Mariky Tomovej, o ktorom sa rozhodla vyjaviť jeho životný príbeh.

● Kde a ako sa začala životná púť vášho otca?

Narodil sa v Ploskom pri Koši-

ciach v roku 1932 ako druhý zo štyroch detí. Všetci boli chlapi. Matka ich viedla k slušnosti, poslušnosti i pracovitosti. Na hospodárstve bolo treba pomáhať. Preto im zdôrazňovala, že sa musia jeden o druhého starať a navzájom si pomáhať.

Pokračovanie na 10. strane

V ČÍSLE

Ján Litecký Šveda
Dúhová vlajka nenávisťi 2
Jozef M. Rydlo
K tridsaťročnici druhej slovenskej ústavy 3

Eva Zelenayová
Kam to až dotiahli liberáli 3
Spomienka na utrpenie nevinných 4

Juraj Vrábel
Kardinál Tomko spočinul v Dóme sv. Alžbety 6
Jozef M. Rydlo
K odideniu J. Tomku 7

Marián Tkáč
Hľadajme pravdu, len tá nás oslobodí 9
Marko Semeš
Tretia Titusova výprava 12

ročník 32 • september 2022

Dúhová vlajka nenávisti

Keď som začiatkom roka dal za názov článku *Čaká nás ďalší rok nenávisti?* otáznik, vidím, že bol zbytočný. Pretože nenávisť sa na nás nehatene hrmie zo všetkých strán. Každodenne, hádam už je aj zbytočné opakovať, že najmä z masmédií. Rovnako už nás prestáva baviť stále sa pýtať, čo sú to za politici, ktorí dodnes nedokážu na Slovensku spraviť aspoň jedno slovenské médium – to je jedno či televíziu či noviny. Táto nenávisť má veľa foriem. Útočí na všetko, čo nám pomohlo vybudovať vysoko vyspelú Európu, ale hlavne na to, čo je najdôležitejšie a priamo v jej koreňoch – kresťanstvo. Veď aj grécke poslanstvo nám sprostredkovali cirkevní otcovia a kláštory. Netreba zabúdať, že ešte zhruba do 18. storočia sa pre tento kontinent nepoužíval názov Európa, ale kresťanský svet. No a ten niekto plánovane, surovo a čím ďalej intenzívnejšie rozvracia.

Teraz sa sústredíme len na jednu formu intenzívnej nenávisti voči kresťanstvu, pracovne ju môžeme nazvať „dúhovou“. Keď sledujeme cestu peňazí, zistíme, že za celým tým humbugom sú globalistické kreatúry s prakticky neobmedzenými prostriedkami. A za svoj najsilnejší ľadoborec si po perfídnej úvahe vybrali homosexualitu. Že prečo? Nuž, veľmi dobre vedia, že pre kresťana je homosexualita hriechom a tak treba vnášať najsamprv pochybnosti do hodnotovej orientácie. A potom provokovať. Takisto veľmi dobre vedia, že v Európe nie sú nijako prenasledovaní, no chcú navodiť dojem, že to nie je tak, dokonca že oni majú nejaké väčšie práva a nemorálne chcú aj to, čo im príroda nedožičila. A tak vymysleli tzv. pochody pýchy (pride). Ā propos: pýcha je jeden zo siedmich hlavných hriechov. Že je to propagandistická politická akcia nenávisti, musí byť jasné každému, kto sa zamyslí, žeby niečo také súkromné a delikátne ako je pohlavný akt šiel niekto len tak predvádzať na verejnosť, dokonca masovo.

Hriech sa hlása bez obmedzenia

Ak ste taký pochod niekedy zazreli, hneď bolo nápadné, že nijakí miestni, ktorých by ste aj spoznali, tam neboli. Kdeže, to sú všetko dobre platené medzinárodné úderky, ktoré chodia z mesta do mesta ako cirkusanti aj so svojimi špeciálnymi kostýmami, aby provokovali a potupne sa vysmievali z tisícročnej tradície. Najnovšie sa k nim pridávajú aj niektorí mladí, aby ukázali, ako si už dali masmédiami vygumovať mozog. Takže nenávisť má aj naďalej voľné pole, ktoré neprestajne zasypáva svojimi výlučkami, čoho sme boli svedkami aj na tohtoročnom stretnutí mladých komsomolcov Pohoda. Rovnako neznášateľných, ako bolševici vždy boli a budú. Že o čo naozaj tejto novej ideológii ide, veľmi dobre povedal biskup Milan Chatur: „Naruša chápanie morálnosti vzťahu muža a ženy, ktorý ustanovil Boh vo svojom stvoriteľskom zámere.“ Ináč povedané – hriech sa už hlása vo veľkom, bez obmedzenia. A títo naj-

väčší nenávistníci už aj akúkoľvek kritiku a pokus o diskusiu prekrsťtili na nenávistné reči.

Napriek tomu, že náboženstvo je krehká duchovná záležitosť, ktorá sa najintenzívnejšie prežíva vnútornou pokorou pred súcnom, raz za čas príde doba, keď treba vyjsť z ulity. A teraz je práve takáto doba. Aj preto sa spustil taký pohon na biskupa Haľka, že sa odvážil na verejný priestor, ktorý už Kominternu považuje výlučne za svoj revír, aj s pomočenými hraničnými značkami.

Ako vidíme, aktivistická politika sa zobúza vo veľkom. Keď sme si mysleli, že propaganda, ako si ju pamätáme z 50. rokov, je už za nami, zisťujeme, že vôbec to tak nie je. Všimnite si dobre dnešných aktivistov: sú to presne rovnaké typy, rovnaká mentalita, takrečeno s rovnakou DNA ako ich predchodcovia, s presne rovnakými spôsobmi. Mnohí z nich sú dokonca aj ich pokrvní potomkovia.

Propaganda bez oponentúry

Tí starší si ešte dobre pamätáme na aktivizmus a kampaňovitosť tej doby, stačí spomenúť združstevňovanie. Nie žeby sa o tom diskutovalo, kdeže, všetko bolo predsa jasné. Sovietsky zväz náš vzor! A tak sme mali plné noviny dlhých článkov o združstevňovaní, ploty oblepené plagátmi nabádajúcimi na združstevňovanie, točili sa nové úderné filmy, nechýbali ani divadelné hry o združstevňovaní, samozrejme, že sa rýchle písali aj úžasné romány o reakčnosti kulakov a nelenili ani súdruhovia maliari a galérie zaplnili žiarivými tvármi družstevníkov, nesúcich mohutné klasy.

Teraz máme rovnako intenzívnu novú kampaň – za zhomošexualňovanie. (To škaredé a neforemné slovo nechávam náročky.) A nielen u nás, ale v celej Európe. Keď si pustíte nejaký nový film, inscenáciu či kriminálku, v každej druhej už máte pár rovnakého pohlavia, a to nielen tak neutrálne – no čo už, prihodilo sa, kdeže, podáva sa to ako ten najdokonalejší vzor spoluzitia, hodný nasledovania. Keď na pesničkovej Eurovízii súťaží nejaký muž s bradou a v ženských šatách, ten to musí vyhrať, aj keď to bola jedna z najhorších pesničiek v súťaži, ktorú si odvtedy už nikto nezaspieval. Súdruhovia porotcovia predsa veľmi dobre vedia, čo sa od nich očakáva. A tak keď – čím ďalej tým častejšie – na takéto „dielo“ natrafím, iba si poviem „opäť ide združstevňovanie“ a vypínam televízor. Do kina už radšej ani nechodím.

Po našich skúsenostiach so združstevňovaním veľmi dobre vieme, že títo bolševickí aktivisti nikdy nemali a ani teraz nemajú ani zdravý rozum, ani štipku vkusu. A už vôbec žiadny zmysel pre umenie, ktoré môže vytvoriť iba slobodný človek. Pre nich umenie stále splyva s propagandistickou kampaňou. A je už v povahe vecí, že aj s nenávisťou, takže umenie sa nám žalostne vytráca pred očami a čím ďalej tým častejšie sa nám servíruje iba poľutovaniahodný odpad.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] • **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • **Cena jedného výtlačku:** 1,90 EURA • **Predplatné 20 EUR/kalendárny rok** • **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • Nevžiadané rukopisy nevraciam • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čítateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

K tridsaťročnici druhej slovenskej ústavy

Po roku 1989, keď sa komunistický mocenský systém ocitol v prepadisku dejín aj na Slovensku, v slovenskej právnej vede, v slovenskej historiografii i v mienkotvornom politologickom myslení ešte aj po takmer tridsiatich rokoch od obnovenia štátnej samostatnosti Slovenska pretrvávajú tabu, ktoré by v právnom, najmä však demokratickom štáte nemali pretrvávať. Takým je i vznik prvej Slovenskej republiky, keď sa zavŕšil emancipačný vývoj Slovákov ako štátotvorného národa a keď sa Slovensko stalo z objektu medzinárodného práva jeho subjektom.

Dňa 14. marca 1939 vznikol prvý samostatný **slovenský** štát v moderných dejinách, ktorý ústavným zákonom č. 185/1939 Sl. z. zo dňa 21. júla 1939 o Ústave Slovenskej repub-

liky v paragrafe 1 odseku 1 stanovuje: Slovenský štát je republikou. Dňa 1. januára 1993 vznikol druhý samostatný slovenský štát v moderných dejinách, ktorý sa riadi podľa Ústavy prijatej Slovenskou národnou radou 1. septembra 1992 ústavným zákonom č. 460/1992 Zb.

Niet pochybnosti o tom, že prvá ústava Slovenskej republiky nebola demokratická v dnešnom chápaní demokracie, v čase svojho vzniku však bola konštitucionalistami považovaná za produkt progresívneho právneho myslenia, ktoré v základnom právnom dokumente slovenského štátu v tom čase reflektovalo katolícke právne a sociálne učenie, nie nacistickú doktrínu všemocnej Nemeckej ríše.

Pokračovanie na 4. strane

Kam to až dotiahli liberáli

Ústava Slovenskej republiky hovorí, že Slovenská republika sa neviaže na nijakú ideológiu. Napriek tomu médiá, progresívni politici a rozliční aktivisti skloňujú pojem liberálna demokracia ako jediný legitímny režim na Slovensku. V diskusnej relácii na TA 3 moderátor dokonca obvinil politika z nerešpektovania liberálnej demokracie. A prečo by ju rešpektovať mal? A ako sa mohlo stať, že médiá, dokonca aj RTVS, dlhodobo vnucujú spoločnosti ideu liberálnej demokracie ako jedinej prijateľnej formy usporiadania spoločnosti?

Demokracia je demokraciou vtedy, ak nie je spútaná nijakou ideológiou. Patrick J. Deneen v knižke *Prečo liberalizmus zlyhal* tvrdí, „že ideológia je v konečnom dôsledku v politike neutržateľná. (...) zástancovia liberalizmu zvyčajne zabúdajú na to, že liberalizmus je ideológia a nie prirodzený konečný stav politickej evolúcie ľudstva“.

Pred rokom 1989 si svoje vedúce postavenie v spoločnosti zakotvila do ústavy komunistická strana. Mladí ľudia si to pamätať nemôžu, ale politickí väzni komunizmu sú až priveľmi citliví na potláčanie ľudských práv a stratu slobody. Sú ich etalónom. Preto neprekvapujú útoky liberálnych médií na našu organizáciu a jej časopis, ani ekonomická likvidácia PV ZPKO súčasťou vládou. Petr Drulák vo svojom komentári *Marxizmus a liberalizmus bez nostalgie* uvádza: „Súčasného Európana

by mal znepokojovať najmä liberálno progresivistický pancier, do ktorého sa Západ uzatvára. Je vyskladaný z téz popierajúcich materiálne fakty, patrí k nim presvedčenie o našej schopnosti riadiť globálnu klímu, brať všetku energiu z vetra a slnka, pretvárať a vytvárať pohľavia či poraziť Rusko sankciami. Nevyhnutne vedú k ťažkej zrážke s realitou.“ A dodáva, že „liberalizmus kontaminoval významnú časť

SLOVO SVEDECTVA

pravice a ľavice – strany, médiá, inštitúcie, korporácie. Tých, čo kontaminovať nedokázal, označuje pohrdavo ako populizmus, extrémizmus či fašizmus a vyhlásil im nezmieriteľný boj“. Ten ide tak ďaleko, že na Slovensku môžeme príslovia „Zlodej kričí, chyťte zlodēja!“ pokojne parafrázovať na „Fašista kričí, chyťte fašistu!“

Takže po vyše tridsiatich rokoch sme opäť na začiatku. Zbavili sme sa ideológie komunizmu a vkročili do ideológie liberalizmu. Pre konzervatívne zmýšľajúceho človeka, navyše kresťansky založeného, sú obidve ideológie neprijateľné. Tak komunista ako aj liberál postráda to podstatné – dušu. Transcendentnosť ho nezaujímá, ale až duchovnosť dáva človeku schopnosť porozumieť sebe samému i civilizácii ako takej. A pokiaľ v Spojených štátoch sa otvorene hovorí a píše o zlyhaní liberálnej demokracie, na Slovensku sa forsírúje ako jediné spoločenské zriadenie. Deneen o politickej filozofii liberalizmu tvrdí, že „bola vypracovaná na podporu väčšej

rovnosti, obhajobu pluralitnej mozaiky rozličných kultúr a presvedčení, ochranu ľudskej dôstojnosti a – samozrejme – na rozšírenie slobody“, ale „v praxi generuje obrovskú nerovnosť, vynucuje uniformitu a homogénnosť, podporuje materiálny a duchovný úpadok a podkopáva slobodu“. S autorom sa dá absolútne súhlasiť, že na rozdiel od fašizmu a komunizmu je „liberalizmus menej viditeľne ideologický a svet na svoj obraz pretvára len nenápadne, je však zákernejší“. Autonómu slobodu človeka vyvažuje štátnym terorom.

Dopady liberalizmu, napriek tomu, že súčasná vláda nemá o ňom nijakú zmienku vo svojom programovom vyhlásení, pociťuje aj naša organizácia. Liberálne médiá útočia na naše hodnotové ukotvenie, lebo oni žiadne nemajú. A vláda im poskytuje ochranu. Že ide o zbytočné naskočenie do vlaku, z ktorého sa Spojené štáty prakticky usilujú vyskočiť, našim médiám a mnohým politikom nedochádza. Dokonca ani v Európe, s výnimkou Maďarska. To však neznamená, že sa necháme ztročiť ideológiou, ktorá, ako vidíme, postihuje všetky vzťahy, vrátane rodinných. Na morálku ľudí pôsobí devastačnejšie než komunizmus.

Takže ako? Politickí väzni komunizmu sa nevzdávajú svojich cností, ani pod tlakom liberalizmu. Ideológie padajú, ale prirodzený poriadok sveta ide ďalej.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Spomienka na utrpenie nevinných

V sobotu 20. augusta t.r. sa uskutočnila pietna spomienka na politických väzňov komunizmu, ktorí svoj údel znášali za bránami leopoldovskej väznice.

Ako každý rok aj tohto roku sa podujatie začalo vo farskom kostole sv. Ignáca v Leopoldove. Tohtoročná liturgia bola venovaná spomienke na blahoslaveného mučeníka redemptoristu o. Metoda Dominika Trčku, ktorý v leopoldovskej väznici zomrel mučeníckou smrťou 23. marca 1959, po špeciálnom väzenskom treste za to, že počas Vianoc spieval koledu. Medzi siedmimi kňazmi, ktorí prisluhovali pri sv. omši bol aj duchovný PV ZPKO Ján Košiar.

Pietna spomienka pokračovala pri bráne leopoldovského väzenia, kde je pamätná tabuľa nespravodlivo väzným. Po kladení vencov pokračovali príhovory hostí a zaznela výzva premiérovi a ministerke spravodlivosti na obnovu väzenského kostola.

K prítomným sa prihovril aj

Veniec k pamätnej tabuli položili zľava R. Rafaj, J. Dečo a J. Košiar.

Foto Eva Zelenayová

podpredseda PV ZPKO Rafael Rafaj, ktorý pripomenul nezávideniahodné položenie rodinných príslušníkov po zatknutí ich člena, keď zvyčajne zostali bez akýchkoľvek prostriedkov na prežitie. Poukázal na znepokojujúcu a silnejúcu glorifikáciu bývalého režimu na sociálnych sieťach a upozornil na opätovnú formu útlaku. Ako príklad uviedol stopnutie vydávania Svedectva.

„Komunistický režim padol, ale neodišli ideológie“, povedal s tým, že ho trápi keď tu opäť máme angažovaných ľudí udávať či schopných súdiť za názor. Zdôraznil, že máme právo a povinnosť povedať nie šíreniu ideológie. Lebo nejestvuje dobrá alebo zlá ideológia.

Na pietnej spomienke sa zúčastnilo takmer päťdesiat členov PV ZPKO z celého Slovenska. **(zl)**

K tridsaťročnici druhej slovenskej ústavy

Pokračovanie z 3. strany

Preambula prvej Ústavy Slovenskej republiky z 21. júla 1939 sa začínala slovami: „Slovenský národ pod ochranou Boha Všemohúceho od vekov sa udržal na životnom priestore mu určenom, kde s pomocou Jeho, od ktorého pochádza všetka moc a právo, zriadil si svoj slobodný slovenský štát.“

A povahu štátu prvá ústava definovala slovami: „Slovenský štát združuje podľa prirodzeného práva všetky mravné a hospodárske sily národa v kresťanskú a národnú pospolitosť, aby v nej usmernil sociálne protivy a vzájomne sa križujúce záujmy všetkých stavovských a záujmových skupín, aby ako vykonávateľ sociálnej spravodlivosti a strážca všeobecného dobra v súladnej jednotnosti dosiahol mravným a politickým vývojom najvyšší stupeň blaha spoločnosti i jednotlivcov.“

Preambula druhej Ústavy Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 sa začínala slovami: „My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy, vychádzajúc z prirodzeného práva národov na sebaurčenie, spoločne s príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky, v záujme trvalej mierovej spolupráce s ostatnými de-

mokratickými štátmi, usilujúc sa o uplatňovanie demokratickej formy vlády, záruk slobodného života, rozvoja duchovnej kultúry a hospodárskej prosperity, teda my, občania Slovenskej republiky, uznášame sa prostredníctvom svojich zástupcov.“

A povahu štátu druhá ústava definuje slovami: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.“

Z formálnej stránky tak ako prvá Ústava Slovenskej republiky, tak aj druhá prevzali najviac prvkov z ústavy zaniknutého Česko-Slovenska, ktorého nástupníckym štátom sa stala Slovenská republika ako v roku 1939, tak v roku 1992. Ak prvá ústava sa od demokracií odlišovala najmä v tom, že inak organizovala sociálne štruktúry, lebo sa inšpirovala pápežskými encyklikami a v tom čase veľmi aktuálnymi modelmi rakúskej a najmä portugalskej ústavy, druhá ústava sa už v ničom neodlišovala od ústavných koncepcií demokratických štátov.

Budme hrdí i vďační Všemohúcemu, že žijeme v samostatnom slovenskom štáte opierajúc sa o demokratickú Ústavu SR. A pri jej 30. výročí si s úctou pripamätávajme nielen všetkých tých, ktorí sa o našu slobodu a samostatnosť zaslúžili, ale nezaбудajme, že sloboda a samostatnosť nášho národa nie je samozrejmosťou: musíme o ňu denno-denne zápasiť, aby sa Slovenska opäť nezmocnil príznak šedého či červeného bezprávia...

Jozef M. Rydlo

Obstáli v hodine veľkej skúšky

V nedeľu 1. júna 1949 prečítal v zliechovskom kostole pán farár Ján Klimek pastiersky list „Hlas biskupov a ordinárov v hodine veľkej skúšky“, v ktorom vysvetlili zákernosť plánu komunistov a nemožnosť spolupráce s ich režimom. Popoludní počas litánií prišli do Zliechova k fare vysokopostavení činitelia štátu. Zliechovčania sa zhromaždili pri fare s tým, že si kňaza nedajú. Nepozvaným „návštevníkom“ sa dostalo dosť ostrých slov aj pár štuchancov, takže boli nútení utekať. Druhý deň začali zliechovských robotníkov v dubnickej Škodovke vyšetrovať. Postavili ich do radu pred bránou vrátnice a po jednom ich v miestnosti „na bráne“ mlátili pelendrekmi. Za trestný čin vzbury a šírenia poplašnej správy boli odsúdení: Jozef Belina (2 roky), Adam Belina (1,5 roka), Štefan Skrutek (1,5 roka), mladistvý Rudolf Ševčík (3 mesiace), Vendelín Kašiar (1,5 roka), Vilma Pejková (7 mesiacov), Antónia Grošaftová (7 mesiacov), Mária Hrubová (6 mesiacov), Mária Kuliačková (6 mesiacov). Vendelín Kašiar ako väzeň zahynul v handlovských baniach v 7. mesiaci väzby ako 26 ročný. Rodiny väznených boli bez akejkoľvek podpory od štátu. Farár Ján Klimek bol odsúdený na jeden rok väzenia a jeden rok manuálnych prác.

Priebeh udalosti z roku 1949 pripomenul vo svojom príhovore počas pietnej spomienky 22. júla t.r. v Zliechove predseda pobočky PV ZPKO v Ilave Ing. Stanislav Porubčan. Slávnosť sa začala sv. omšou, ktorú celebroidal miestny kňaz Juraj Musil. V homílii sa zmienil o úlohe a správaní sa miestnych ľudí počas tragickej udalosti v roku 1949. Starosta Zlie-

Účastníci pietnej spomienky v Zliechove. Foto archív

chova Ing. Anton Miko konštatoval, že je chvályhodné pripomínať si dejinné udalosti vo svetle dnešnej doby. Kyticu kvetov k pamätnej tabuli položila pani Porubčanová. (sp)

Zmena v pezinskej pobočke

Dovoľte mi vysloviť srdečnú vďaka, ktorá právom patrí pani Milke Malackej za roky jej neúnavnej práce pre našu organizáciu, naposledy vo funkcii predsedníčky pobočky PV ZPKO Pezínok.

Pani Milka nám ešte v marci na výročnej schôdzi oznámila, že pre svoj vek už, žiaľ, nemôže podávať výkon, ktorý sa od nej očakáva, a tak požiadala o uvoľnenie z funkcie. Súc neradi, členovia na schôdzi prívollili k zmene a zvolili za nového predsedu pobočky Jozefa Hermana, na ktorého sa môžu členovia z Pezinka obracať (Kontakt: 0948 027 842).

Pani Malackej želáme veľa zdravia a tešíme sa aspoň na stretnutia s ňou a jej príbehy z minulosti, ktoré stále dopĺňajú mozaiku protikomunistického odboja a aktivít politických väzňov. **Rafael Rafaj**

podpredseda PV ZPKO

Pani Milka Malacká tohto roku v Leopoldove.

Foto Ľuba Zelenayová

Spomínali na nespravodlivo väznených

V Nitre sa 3. augusta 2022 konala pietna spomienka na nespravodlivo väznených komunistickým režimom v nitrianskej väznici.

Po kladení vencov pri pamätnej tabuli pri vchode do Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody na Čintorínskej ulici sa k prítomným príhovril predseda ÚPN Jerguš Sivoš, pomocný biskup Nitrianskej diecézy Peter Beňo, generálny biskup ECAV na Slovensku Ivan El'ko a riaditeľ väznice Milan Rus.

Nitriansku regionálnu organizáciu PV ZPKO zastupovali Gitka Luknišová, Agáta Fišerová, Mária Balázová, Valika Benešová a predsedníčka organizácie Alžbeta Loudová. (al)

Členky PV ZPKO pri pamätnej tabuli.

Foto archív

Kardinál Tomko spočinul v Dóme sv. Alžbety

Keď 13. augusta prišla z Bratislavy rakva s pozostatkami kardinála Jozefa Tomku, Košice sa ponorili do zvláštneho smútku. Všetci sme si uvedomovali, že z domovskej katedrály, ktorú tak rád navštevoval po roku 1989, už nikdy nezaznejú jeho slová, ani jeho požehnanie.

Odišiel do večnosti veľký Slovák, ktorý sa stále hlásil k svojmu národu. Odišiel náš kardinál, ktorý vo Vatikáne riadil najvyššie cirkevné úrady. V roku 1991 vystúpil aj v SNR, kde povedal: „Je nás málo, sme neznámi vo svete, ak sa nedokážeme zjednotiť, nič nedosiahneme, iba škody.“ Na prelome mesiaca apríl – máj sa na ďakovnej púti poslednýkrát prihovril Slovákom v aule Pavla VI. v Ríme, kde ďakoval aj Sv. Otcovi Františkovi za lásku voči malému Slovensku.

Kardinál Jozef Tomko zomrel v Ríme v pondelok 8. augusta v ranných hodinách v 99. roku svojho života, 74. roku kňazstva a 43. roku biskupskej služby.

V nedeľu 14. augusta o 16.00 hod. boli pozostatky kardinála prenesené do košického Dómu sv. Alžbety na verejnú poklonu. **Regionálny predseda PV ZPKO v Košiciach Juraj Vrábek napísal v mene politic-**

Čestná stráž pri rakve s telesnými pozostatkami Jozefa Tomku.

Foto archív

Na snímke zľava Štefan Novák, Juraj Vrábek, Jozef Tomko a Juraj Vrábek ml.

Foto archív

kých väzňov kondolenciu do kondolenčnej knihy. O 18.00 hod. sa začala zádušná vigília, ktorú viedol arcibiskup Mons. Bernard Bober. Panychídu odslúžili arcibiskup Cyril Vasiľ spolu s eparchom Mons. Petrom Rusnákom.

Pohreb kardinála Tomku sa konal 16. augusta o 11.00 hod. v Dóme sv. Alžbety za účasti troch kardinálov z Čiech, Poľska a Maďarska, 35 biskupov a arcibiskupov západného i východného obradu, 350 kňazov, 80 rehoľníkov a 5500 veriacich. Na pohrebe boli prítomní aj najvyšší predstavitelia nášho štátu. Pohrebnú sv. omšu celebroidal pražský emeritný kardinál Dominik Duka. Koncelebrovali poľský kardinál Stanislaw Dziwisz, bývalý tajomník Jána Pavla II. a maďarský prímás kardinál Péter Erdő. V homílii kardinál Duka okrem iného povedal: „Bol oporou našej Cirkvi v bývalom Československu, o čom svedčia aj materiály Štátnej bezpečnosti a československých spravodajských služieb. Ich záznamy slúžia ku cti mužovi, ktorý nezradil a nepoškvrnil svoju hrud', ako hovorí básnik.“

Prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová konštatovala: „Mali sme ho radi, ako on mal rád nás.“ Označila kardinála Tomka za charizmatického človeka, duchovnú osobnosť a rešpektovaného predstaviteľa Cirkvi.

Za rodnú obec Udavské vystúpil starosta Peter Hudák, ktorý vyznal: „Jeho práca v ďalekej cudzine prinášala svoje ovocie a my, rodáci, sme na neho boli hrdí. Priam sme rástli, že naša skromná obec dala svetu takého významného človeka.“

Chargé d'affaires Apoštolskej nunciatúry v Slovenskej republike Mons. Andriaj Jevčuk prečítal kondolenčný telegram od Sv. Otca Františka.

Pohrebný obrad v závere slávnosti viedol miestny arcibiskup metropolita Bernard Bober, ktorý sa na konci poďakoval všetkým zúčastneným.

Pohreb vysielala RTVS a TV Lux. Hudbu zabezpečoval Zbor a orchester sv. Cecílie pri Dóme sv. Alžbety pod vedením dirigenta Viliama Gurbaľa. Na organe hral František Beer.

PV ZPKO – III. odboj reprezentovali v Dóme sv. Alžbety náš duchovný vdp. Ján Košiar a Juraj Vrábek.

Po pohrebných obradoch uzamkli katedrálu a pohrebná služba zabezpečila uloženie truhly otca kardinála do pripravenej krypty, ktorá sa nachádza pred hlavným gotickým oltárom. Po zamurovaní a zapečatení hrobu osadili mramorovú pamätnú tabuľu. Po tomto akte bola krypta sprístupnená verejnosti.

Pohreb podobných rozmerov Košice ešte nezažili.

Juraj Vrábek

K odídeniu Jozefa Tomku

Súčasný záujem o osobnosť kardinála Jozefa Tomku je pochopiteľný. Už menej pochopiteľná je zjavná povrchnosť informácií, ktorá sa odráža či už v printových, alebo v elektronických médiách. Rôzni analytici, komentátori a spravodajcovia a ich hostia sa venujú takmer výlučne aktivitám Jozefa Tomku len v jeho „kardinálskom období“. Približujú jeho pôsobenie iba v kontexte Katolíckej cirkvi na medzinárodnej úrovni. Samozrejme, aktivity slovenského kardinála mali celoplanetárny dosah a nás Slovákov akiste neprestáva hriať pocit hrdosti, že „jeden z nás“ dosiahol vo svete taký úspech a dožil sa takého vysokého veku. V našich národných dejinách je Jozef Tomko prvý Slováč, ktorý vo svete dosiahol také vysoké postavenie, že ako *papa rosso* doslova hýbal osudmi miliónov veriacich.

Pre Slovensko má však nesmierny význam nezabúdať, mapovať a pripamätávať aj Tomkovo „predkardinálske obdobie“. Počuli či čítali sme v týchto dňoch niečo o tom, prečo sa nemohli vrátiť domov slovenskí kňazi, ktorí po druhej svetovej vojne študovali v Ríme? Veď okrem Jozefa Tomku boli medzi nimi také osobnosti ako Dominik Hrušovský, Štefan Vrabec, Jozef Zlatňanský či František Škoda. Neskôr „ľudovodemokratická“ perzekúcia veriacich primäla zachraňovať si svoj holý život takým ľuďom, akými boli kňazi Anton Botek, Štefan Náhalka, Pavol Hnilica, Anton Hlinka, František Reves či Félix Litva a mnohí ďalší, saleziáni, jezuiti, verbisti, františkáni... Spomenul niekto realie slovenskej povojnovej diaspóry? Strádania a utrpenie tisícov Sloveniek a Slováčkov, ba miliónov východoeurópskych utečencov bežiacich pred príznakom komunizmu zmocniaceho sa tej časti Európy, ktorú spojenci vydali napospas Sovietskemu zväzu? Počuli sme niečo o Jozefovi Tomkovi a Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí? Zmienil sa niekto o päťici slovenských kňazov-exulantov (Michal Lacko, Félix Litva, Ľudovít Macák, Štefan Náhalka, Jozef Tomko), ktorí v roku 1959 osnovali projekt *Cyrlometodianum*, projekt slovenského strediska vo Večnom meste, z ktorého v roku 1963 z „halierov chudobnej vdovy“ vznikol dnešný Pápežský slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda? Alebo že Jozef Tomko bol zakladajúcim členom Slovenského ústavu v Ríme, akademickej ustanovizne slovenských kultúrnych, najmä vedeckých pracovníkov, že bol jeden z jeho prvých riadnych členov a stál pri kolíske vedeckej ročenky *Slovak Studies*, ktorá vychádza dodnes, teda takmer pol storočia? Mlčanie zahalilo aj jeho spoluprácu s ÚSKI, Ústredím slovenských katolíckych intelektuálov, ktoré mu udelilo svoju najvyššiu poctu: Veľkú zlatú cyrilo-metodskú medailu s reťazou. A jeho spisovateľskú činnosť niekto zhodnotil? Jeho prvé knihy teologickej literatúry vyšli v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda. Spomenul si niekto, že za prvých 25 rokov svojej existencie tento Ústav vydal tri milióny výtlačkov kníh, ktoré sa v rokoch totality intenzívne pašovali na Slovensko, do Č-SR i do Č-SSR? A Tomkove styky so slovenskou Amerikou boli kľúčové: fraternalistické organizácie, Slovenská liga v Amerike, Sdruženie slovenských katolíkov (SSK), Slovenský ústav v Clevelande, Svetový kongres Slováčkov...

Poukázal niekto na všetky tie zápasy, ktoré Jozef Tomko a s ním všetci slovenskí kňazi v Ríme, ako Štefan Náhalka, jezuita Michal Lacko či salezián Ľudovít Macák, museli vo Večnom meste vybojovať a úspešne zložiť, aby v najvplyvnejších kruhoch Rímskej kúrie dosiahli uznanie národnej a politickej individuality Slováčkov? Keď sa rodil Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, proti jeho erigovaniu nekalo brojil predovšetkým český klérus v Ríme, ale aj nostalgiou posadnutí maďarskí preláti; úklady spriadali nielen českí komunisti v Prahe a ich prokonzuli v Bratislave, ale aj ich súpartajnici v Budapešti i v Ríme. Nepriatelia Slováčkov založenie Ústavu znemožniť nemohli, ale ako tchory symbolicky dosiahli to, že pri posviacke jeho základného kameňa pápežovi Jánovi XXIII. z prejavu vyškrtli podstatné a prídavné mená Slovensko, Slováci, slovenský...

Na Slovensku vyšlo po roku 1989 niekoľko kníh z pera Jozefa Tomku, bohužiaľ, nie všetky. Sú zväčša spomienkového rázu. Jeho kľúčové teologické spisy čakajú na svojho prekladateľa i vydavateľa. Žiaľ, nie je to len jeho osud, ale sudba všetkých slovenských exulantov, či už je to legendárny Dilong, jedinečný Strmeň, vynikajúci Pelikán, zabudnutý Henrich Bartek, zaznávaný Gorazd Zvonický, nedocenený Šprinc, ale aj „uránový kráľ“ Štefan Roman či Eugen Löbl, ktorého desiatky kníh vyšli vari všade na svete, len na Slovensku od roku 1989 dodnes nevyšla ani jedna. Vari preto, že bol Žid, komunist, ktorý v procese so Slánskym a spol. nedostal povraz, ale „len“ doživotie, a v exile sa jednoznačne postavil za štátnu samostatnosť Slovenska?

Keď v roku 2000 vyšla spod môjho pera v Lúči reprezentačná kniha *Kardinál Jozef Tomko 75-ročný*, ktorú výtvarne skvostne pripravil akad. mal. Ladislav Vančo, tak si ju málokto všimol, hoci vyšla pod záštitou predsedu slovenskej vlády a na jej prezentácii v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave sa zúčastnili politické, intelektuálne a cirkevné elity nášho obnoveného štátu. Rovnaký osud čaká asi aj dva obrovské zväzky *Kardinál Jozef Tomko, život v službe evanjelia* (2018) a *Z pracovného stola kardinála Jozefa Tomku* (2022), ktoré pripravil košický kňaz ThDr. Marián Čižmár.

Človek, ktorý kardinála Jozefa Tomku mal možnosť osobne poznať a česť s ním spolupracovať v rôznych fázach svojho exulantského života, vie, že dnes je ešte príliš zavčasu na to, aby naratív jeho života bol objektívny a ucelený: Slováci radi žili i žijú opradení rozprávkami a legendami... Jozef Tomko je nielen príkladom symbiózy, že národné, medzinárodné a nadnárodné si neprotirečia, ale aj imanentným prímerom, že neodlučiteľnou súčasťou kresťanského svetonáhľadu Slováka je uvedomelé národné povedomie, teda že integrálnou súčasťou národného povedomia Slováčkov je kresťanský svetonázor. Kiežby to chápali aj slovenskí súčasníci...

Jozef, dovidenia!
J. M. Rydlo

Aristokrat medzi nami

Vlani v apríli sa vedenie našej organizácie chystalo blahoželať k životnému jubileu čestnému predsedovi PV ZPKO Arpádovi Tarnóczymu, no, nedalo sa. Covid. Až 19. júla tohto roku sa napokon gratulácia uskutočnila. Síce nášmu jubilantovi pribudol nejaký ten ročik, ale mentálne je stále v dobrej kondícii. Spolu s manželkou nás privítali v jeho dome v Novákoch, kde nám dal nahliadnúť do vzácných dokumentov, svedčiacich o jeho rode siahajúcom do deviateho storočia. A takých komunisti nepotrebovali. Hoci bol po vojne maloletý, to neprekážalo režimistom zavrieť ho na Pankráci. Rodinu vyhnali zo svojich majetkov a na čo nevie Arpád Tarnóczy zabudnúť, je vatra zo vzácných kníh. Vyhádzali ich z knižnice a na dvore podpálili. Nevie zabudnúť ani na krajského náčelníka ŠtB v Nitre Ludovíta Filana. Keď dobytý ležal v akejsi betónovej kúpeľni, Filan ho nohou otočil na chrbát a cez zuby precedil: „To je ten mladý gróf?“ Kolkože triednej nenávisti sa zračilo z tej jedinej vety!?

Pán Tarnóczy však aj v súčasnosti so znepokojením sleduje dianie v spoločnosti. Vzostup jedinej správnej liberálnej ideológie s jej zničujúcim dopadom na tradície, kultúru či presadzovanie antropologických nezmyslov. Ako dedič vzácného rodokmeňa je i pre súčasných liberálov nežiaduci. No napriek tomu je presvedčený, že žiadna ideológia nemôže

Sediaci: Arpád Tarnóczy a Eva Zelenayová, za nimi Ján Košiar a Ján Litecký Šveda. Foto Eva Zelenayová

mať dlhodobú životnosť. Hoci sa mu už ťažšie chodí na stretnutia, s mnohými našimi členmi často komunikuje. A mnohí sa na neho stále obracajú o radu. Akoby nie, veď je aristokratom telom i dušou. A my, Ján Litecký Šveda, Ján Košiar a Eva Zelenayová, spomíname na to krásne „živio“, ktoré zaznelo v Novákoch. **(ez)**

V Košiciach spomínali na okupáciu

Pietna spomienka, venovaná obetiam vojenskej invázie z roku 1968 sa v Košiciach uskutočnila 19. augusta 2022. Pri pamätnej tabuli na Hlavnej ulici č. 7 sa zišli predstavitelia Magistrátu mesta Košice, štátnej správy a zástupcovia PV ZPKO. Za našu organizáciu sa účastníkom pietnej spomienky prihovoril predseda Regionálnej organizácie PV ZPKO v Košiciach Juraj Vrábel. Povedal: „V tento pamätný deň som bol na základnej vojenskej službe. Včasráno som odchádzal z opušťáku na rýchlik do Prahy. Vlaky však nepre-

Zľava Marián Žalobín, Juraj Vrábel a Ján Brodňanský pri pamätnej tabuli obetiam invázie z roku 1968.

mávali. Bolo nám oznámené, že na koľajniciach sú ruské tanky. Na druhý deň bol vypravený do Prahy iba jediný vlak, na ktorý som sa ako vojak dostal bez problémov.

Videl som celú vtedajšiu Československú republiku, ktorá bola obsadená spojeneckými vojskami. Ale videl som aj odpor obyvateľstva a ich nesúhlas a protesty s okupáciou.

Ľudská tvár sa začala meniť na smutnú, bolestnú, až tragickú. Husákovská normalizácia „reálneho socializmu“ zničila mnohé osudy ľudských životov. Ľudia opúšťali svoje domovy a emigrovali do zahraničia. Mnohí po previerkach boli prepustení zo zamestnania a študenti boli vyhodení z vysokých škôl.

Pre politických väzňov bola zastavená rehabilitácia a zanikla aj celoštátna organizácia politických väzňov Klub 231, ktorí združoval 30 000 registrovaných členov. Nastal strach a neistota.

Dnes sme sa tu zišli, aby sme si pripomenuli pamiatku tých, ktorí stratili to najcennejšie, čo mali – svoje životy. Hovorí sa, že boli v nesprávnom čase na nesprávnom mieste. Avšak nie je to pravda. Nie je to tak. Títo nevinní ľudia boli na správnom mieste, ale práve okupačné vojská boli na nesprávnom mieste.

Politickí väzni Zväzu protikomunistického odboja - III. odboj vyjadrujú hlbokú úctu a vďaka všetkým, ktorí obetovali svoje životy za pravdu, slobodu a demokraciu. Česť ich pamiatke.“ **(jv)**

Hľadáme pravdu, len tá nás oslobodí

Po troch zavádzajúcich vetách kardinála Duku pri rozlúčke s kardinálom Tomkom v Košiciach 16. augusta - zhodou okolnosti vo výročný deň úmrtia Andreja Hlinku - začala sa na sociálnych sieťach široká diskusia, ktorá sa napokon krútila okolo Beneša. Tie tri Dukove vety „stoja zato“: „Po vzniku nového štátu po prvej svetovej vojne, na ktorom sa podieľal pápežský legát Achille Ratti, neskôr Pius XI., mohol minister zahraničných vecí ČSR (myslel Beneša) v roku 1928 napísať svojmu prezidentovi (myslel na „svojho“ TGM), že to bola Svätá stolica, ktorá určením hraníc diecéz zabezpečila naše štátne hranice. Bolo to po rokovaní v Locarne v roku 1925, keď už západné mocnosti naznačili, že nás opúšťajú. Pamätajme si tieto skutočnosti aj dnes a pochopíme aj kroky mladého kňaza Jozefa Tomku, ktorý sa stáva vicerektorom a ekonómom československého pápežského kolégia Nepomucenum v Ríme.“

Čo veta, to zavádzanie. Achille Ratti mal toľko spoločného so vznikom „nového štátu“, ako ja s letom na Mesiac v roku 1969. Locarno bolo v skutočnosti Benešovým debaklom. A Svätá stolica hranice našich diecéz určila až 30. decembra 1977, keď pápež Pavol VI. konštitúciou Qui divino vyhlásil slovenskú cirkevnú provinciu, na čom mal veľkú zásluhu kardinál Tomko. Slovákom to oznámil Dukov predchodca, pražský arcibiskup kardinál František Tomášek na Husov deň 6. júla 1978. Takže kardinál Duka to nemôže nevedieť. A okrem toho kardinál Tomko počas „pobytu“ v Nepomuceane pochopil, že pre Slovákov treba vybudovať osobitný, Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, a on sa o to aj s inými Slovákami v Ríme i vo svete úspešne postaral.

Beneš spútal Slovensko

Kardinál Duka, podľa neoverených informácií syn slobodného murára, ktorý lietal za Edvardových čias za Veľkú Britániu, toho nahovoril, nič v zlom, viac. Nejde o nič, len o pozorné vypočutie jeho slov a zamyslenie sa nad nimi. Pri 140. výročí Benešových narodenín (2014) vyhlásil: „Odvážim sa tvrdiť, že kdyby nebylo prezidenta doktora Edvarda Beneše, nebylo by Československa po druhej svetovej válce.“ Svätá pravda. Beneš podpísal so Stalinom zmluvu v decembri 1943 a doslova vyprovokoval vypuknutie povstania v Banskej Bystrici v takej podobe a v takom čase, ako sa to stalo. A v súlade s jeho londýnskym krédom „Tiso musí visieť“, mohol škodoradostne vyhlásiť: „Tady máte spoutané samostatné Slovensko!“ – bolo to 29. októbra 1945, keď časť vlády prvej Slovenskej republiky na čele s prezidentom priviezli v putách do Bratislavy.

Beneš teda pre Slovákov vykonal, čo vykonal. Z dielne jeho národně-socialistickej strany vyšlo 7. júla 1946 Memorandum o Slovensku s podnadpisom „Možnosti české politiky vůči Slovensku“. Začína sa tým, že „existence československého státu nebude zajištěna, dokud nebude získan bezvýhradně pro československou myšlenku slovenský lid.“ A ako na to? „Duchovní asimilací slovenského lidu a mocenskou asimilací slovenského národa.“ Je tam aj tento zámer: „Nejjednodušší, nejrychlejší a nejhladší cesta je cesta získat slovenský lid prostřednictvím církve.“

To ovšem předpokládá nejprve získání církve samé. Cirkevní hierarchie není slovensky nacionalistická nýbrž katolická, necítí nacionálně, nýbrž cirkevně – imperialisticky. Pokud by snad hlavně v nižším kléru se vyskytovaly i motivy nacionální, budou cirkevní vrchnosti při tuhé kázni cirkevní organizace hladce potlačeny.“ Nič nám to nepripomína? Radšej nepokračovať?

Politika bez spravodlivosti

Priznávam, že ma táto téma oslovila, a hádam, ak Boh dá, vznikne kniha s pracovným názvom „Smrť Edvarda Beneša“. Zomrel po siedmich mŕtviciach 3. septembra 1948.

Podľa Jana Masaryka Beneš toho nahovoril toľko, že sa to nezmesť nielen na konský voz, ale ani do železničného vagona, doslova: je to „takový kantorský typ, co vám dá sedmadvacet důvodů pro každý prd“. Keď sa ho spýtal, prečo si niekedy nedá pohár whisky, počul, že človek nemá mať viac ako jednu vášeň. „Jeden pije, druhý letí na ženy, tretí hraje karty. Já jsem propadl politice.“ (Veď kto všetko prepadol politike aj u nás.) Dokonca vyhlásil pred svojim spolupracovníkom Jaromírom Smutným: „Já vůbec nedělám spravedlnost, já dělám politiku. Při tom někdy vědomě musím dělat křivdy a dělám je, když je to v zájmu státu. I osobní.“

Hľa, politik Beneš, hľa politika vôbec! Našiel som vo vlastnej knižnici knihu Zbyňka Ludvíka a Václava Bureša „Černá kniha minulosti“ (2001). A je tam aj kapitola s názvom „Sestřelení generála Štěfánika – likvidace posledních svědků ještě po roce 1945“ či „Prokurátor generál JUDr. Antonín Rašla, obránce bolševizmu“. A na strane 319 stojí, že chorobná pomstychtivosť (ako duševná nenormálnosť) Benešovi „nedovolila 60-letému knězi a reprezentantu slovenského národa dr. Jozefu Tisovi změnit potupný trest smrti pověšením na doživotí.“ Že u „diplomata, odpovědného za soužití obou našich národů“ je to neodpustiteľné.

Naozaj, nejde o nič iné, len aby sme mali otvorené oči, uši, ale aj srdcia. A v nich lásku pre všetkých. Aj pre spravodlivých Čechov.

Marián Tkáč

Ako chutil komunizmus

Pokračovanie z 1. strany

A obaja rodičia im vštepovali tiež myšlienku, že sú zlé časy, musia mať remeslo v rukách. Musia chodiť do školy, čo vtedy nebola samozrejmosť.

● Čo bolo pozoruhodné na vašom oteckovi?

Bol to výnimočný človek. To nehovorím len ja, hovorili to aj ľudia, s ktorými som sa o ňom zhovárala. Bol veľmi láskavý, vďačný, optimistický, neskutočne pozitívne naladený i k tomu, čo prežil. Vynikal šikovnosťou a zručnosťou a keďže mal talent a z ničoho nič vytvoril niečo, alebo niečo pretvoril, tak ho rodičia posunuli na kováčstvo. Dokázal urobiť úžasné veci, aké dnes majú nevyčísliteľnú hodnotu. Ale život ho nasmeroval niekam inam.

● Kam?

Poviem to tak, ako mi to bolo pretlmočené, ako som to s lupou vyčítala z toho ťažko čitateľného súdneho rozsudku. Jeho osud poznamenalo prenasledovanie Cirkvi v 50-tych rokoch. Likvidovali sa kláštory, zatvárali kňazov. A v tom čase prišli do Ploského dvaja referenti z nejakého cirkevného referátu rokovať o záležitostiach, týkajúcich sa miestneho kňaza. Ľudia v dedine mali dohodnutý spôsob zvonenia pre prípad, že sa niečo deje. Ozvali sa kostolné zvony, dedinčania sa začali zbíhať k fare a kričali farára si nedáme, farára si nedáme. Takto je to zaznamenané aj v rozsudku. Samozrejme, že sa strhla potýčka, padli facky, lietali kamene, ale týmto dvom sa podarilo ujsť. Zastavili sa až na futbalovom štadióne, kde v tom čase môj otecko hral futbal. Tam mladí ľudia nevedeli, čo sa stalo, no zrejme aj tam došlo k potýčke, lebo dav ľudí ich prenasledoval. Napokon sa im podarilo ujsť, ibaže na druhý deň sa začalo vyšetrovanie.

● V oteckovom prípade kresťanská výchova zohrala úlohu?

Určite. Po tomto incidente sa začalo strašné vyšetrovanie. Veľmi veľa ľudí bolo obvinených, vyšetrovaných a musím povedať, že bolo i veľa udavačov medzi vlastnými. Tí ukázali na môjho

Ján Lechman v čase zatknutia.

Foto archív M. Tomovej

otca a povedali: „Aj on tam bol, aj jeho berte.“ Tak ho zobrali. Bol uznaný vinným a bol odsúdený. Ale bol odsúdený pre skutok, ktorý sa nestal. Nikdy nikomu neublížil. A nielen on, veľa nevinných ľudí bolo odsúdených. Koľkí prišli o život! Našťastie otecko to najdôležitejšie si zachránil. On prežil, ale koľkí ľudia nevinne odsúdení prišli o život!

● Z čoho ich obvinili?

Z rozsudku som sa dozvedela, že status politického väzňa nadobudol 7. augusta 1950. Uvádza sa v ňom, že bol slobodný, nemajetný, 18-ročný kováčsky učeň. Bol uznaný vinným a odsúdený za rozvracanie štátu a za zločin vzbury. Bol odsúdený na osem mesiacov žalára, osemnásťročný mladý chlapec, ktorý nič neurobil, len fyzicky bol prítomný na nesprávnom mieste. Chlapci hrali futbal a netušili, čo sa deje. Plus peňažitý trest šesťtisíc korún. To boli veľké peniaze, aké babka nemala. Ale rodinné puto bolo také silné, babka tak milovala svoju rodinu, že si ich napožičiavala a zaplatila. K tomu strata občianskych práv. A chcem zdôrazniť, že pri vynesení rozsudku zohralo úlohu niekoľko poľahčujúcich okolností, preto „len“ tých osem mesiacov.

● Aké boli tie poľahčujúce okolnosti?

Predovšetkým otecko trval na tom, že je nevinný. Priznal, že tam fyzicky bol, videl, že sa niečo deje, ale neve-

del, o čo ide. Že sa nikoho nedotkol, nikomu neublížil. Ďalšou poľahčujúcou okolnosťou bola skutočnosť, že pochádzal z bezúhonnej rodiny, nikdy nebol stíhaný.

● A išiel do väzenia? Kam?

To presne neviem, ale stále hovoril o Jáchymove, nikdy však podrobnosti. Potvrdili mi to ľudia, ktorí ho poznali, že všetci odsúdení v tomto prípade boli v Jáchymove. V rozsudku sa to nedá nájsť.

● Otec nikdy nehovoril o svojom zatknutí?

Nie, nehovoril, zrejme nechcel tie traumy vyťahovať a zaťažovať rodinu. Keď som sa v našej organizácii, v kruhu bývalých politických väzňov, zmienila o tom, že u nás sa o tom nesmelo hovoriť, jeden z nich sa usmial a podotkol, samozrejme, veď my sme museli podpisovať haldu papierov. Máme to v sebe, nesieme tú hrozbu: pozor, ty si podpísal, ty si to zažil, tak si sakramentsky rozmyslí, či sa tam chceš vrátiť.

● Vyšetrovacia väzba, väzenie a potom?

Z rehabilitačného dokumentu vyplýva, že vo vyšetrovacej väzbe bol od 15. mája do 7. augusta 1950 a vo výkone trestu od 8. augusta 1950 do 15. januára 1951. A v nasledujúcom roku ho povolali do PTP, kde bol od 1. septembra 1952 do 29. novembra 1954.

● Ako ho prijala rodina, keď sa vrátil z väzenia?

Stará mama bola bojovníčka a on bol po nej. Nikoho sa nebála. Jej brat bol tiež politický väzeň a ona ho chodila do Prahy na Pankrác navštevovať. Sedel s Husákom. Nabalila proviant, vydala sa na cestu a tam ich povzbudzovala. Horšie to bolo s dedinčanmi. Pre nich bol každý, kto prišiel z väzenia, háreštant. Nerozlišovali, prečo sedel. Preto sa moji rodičia veľmi skoro presťahovali do Košíc.

● Vašej matke neprekážalo, že bol háreštant?

Matke nie, ale jej rodine áno. Mala sedemnásť rokov, keď ju vyhodili z domu. Najskôr sa jej len vyhrážali, že ak ten vzťah neskončí, vyhodia ju a napo-

kon to aj spravili. Nevedela som to pochopiť, lebo ju rodina mala veľmi rada. Moja mama mala deväť rokov, keď jej matku zasiahol elektrický prúd a zostala imobilná. A moja mama sa o ňu starala. Tieto ťažké pomery v rodine jej znemožnili štúdium. Aj tak sa za otecka vydala. Mali spolu tri deti. Okrem mňa, staršieho syna Vlada a mladšieho odo mňa, Jožka. Čiže vôbec to nemali jednoduché, ale napriek tomu to zvládli. Boli na seba veľmi naviazaní a myslím si, že sa veľmi ľúbili a veľmi si pomáhali do konca života. Preto, keď mama navždy odišla, v živote som nevidela môjho otca plakať. V živote nikdy. Keď sme mu to prišli oznámiť, bol úplne bolestne zasiahnutý, povedal len, nechajte ma osamote a zavrel dvere.

● **Váš otecko už tiež nežije. Ako si naňho spomínate?**

Z neho priam sálala pokora, slušnosť, oddanosť. Ale nikdy sa nebál. Keď som za ním prišla s nejakým problémom povedal mi, ešte nie je všetkým dňom koniec. A pamätaj si, nikdy to nie je také, ako to v danej chvíli vyzerať. Bol prezieravý, vždy hľadel do budúcnosti a napriek ťažkej životnej skúške bol k ľuďom nesmierne empatický. Snažil sa uvažovať z ich perspektívy a pochopiť ich. Mohla nastať akákoľvek zložitá situácia, vždy našiel východisko. Bol otvorený a priamy, čo môže byť len vnútorne slobodný človek, akým vždy bol. Pamätám si ako podčiarkoval pravdu. Pravda, povedal, to je niekedy bolestivé, ale tá pravda tak či tak vyjde na povrch a ty ju nikdy nesmieš zatĺkať, ani popierať. On nikdy

Plot rodinného domu Tomových zdobí slovenská vlajka.

Foto Eva Zelenayová

Pani Tomová s manželom.

Foto Eva Zelenayová

nepoprel seba samého preto, aby mal z toho nejaké výhody. Nikdy.

● **Kde bol zamestnaný, čo robil?**

Všetko možné. Vždy robil pomocné práce, lebo mal nálepku politického väzňa a bol rád, že nejakého pomocného robotníka mohol robiť. No vždy si „dorobil“ nejaké kurzy, až skončil ako rušňovodič. Robil v benzinke, mäso-priemysle, v uhoľných skladoch a myslím si, že vďaka pani riaditeľke Poláčkovej v Uhoľných skladoch ho prijali do kolektívu a vydržal tam nejakých 25-30 rokov. Napriek jeho minulosti, lebo tie papiere ho celý život sprevádzali. Tá jeho identita bola celý život spájaná s háreštom. To si niesol. To sa odrazilo na jeho životnej kariére, aj na nás. Pamätám si, ako mi vždy prízvukoval, dievčatko moje, ty si veľmi múdre, ty musíš ísť študovať. Aj keby som nemal čo do úst, ty musíš ísť študovať, lebo iba tak sa v živote presadiš. Ja som nemohol, ale ty musíš. Tak ja neviem, akým zázrakom som sa dostala na strednú ekonomickú školu v Košiciach. Neskôr som študovala pedagogické, sociálne vedy, mám štátnu skúšku z psychológie a svoje celoživotné vzdelávanie som ukončila dizertačnou prácou (PhD), v ktorej som riešila životný štýl mládeže, resp. ich stúpajúce tendencie pitia a fajčenia. Polovicu z profesijného života som odučila. Najprv na strednej škole, potom na ÚPJS v Košiciach.

● **Kedy otca rehabilitovali?**

V roku 1992. A keby nebol rehabi-

litovaný a odškodnený, nikdy by sme sa nedozvedeli, že bol obeťou vykonštruovaného procesu a väznený. Zavolať si nás, troch súrodencov, a povedal, že on nechce tieto peniaze. Tieto špinavé peniaze od tých špinavcov nechcem. Od špinavcov, ktorí ho posadili za mreže napriek tomu, že nikomu neublížil a nič zlé neurobil, tak ich nechcel. A rozdelil ich nám deťom.

● **Kedy ste sa stali členkou našej organizácie a prečo?**

Keď môj ocko navždy odišiel, tak jedného krásneho dňa sa mi v hlave rozjasnilo a zrazu som si povedala, že musí existovať inštitúcia, ktorá zastrešuje týchto ľudí a ctí si ich pamiatku. Lebo, ako som povedala, môj otec prežil, ale množstvo ľudí prišlo o život. Predsa musí tu existovať niečo, čo tú pamiatku uchová.

● **Vtedy ste ešte nevedeli o existencii našej organizácie?**

Vnímala som, že otec chodil na nejaké podujatia, do Žiliny, ba aj do Bratislavy, dokedy mu to jeho zdravotný stav dovolil. Potom nastalo akési vákuum a až keď navždy odišiel, začala som sa touto otázkou zaoberať. Povedala som si, veď on niekde s niekým komunikoval, tak som začala hľadať a našla som ich. Na pobočke v Košiciach ma pekne privítali, ale cítila som tam isté napätie. Dnes, keď sme sa spoznali, je už atmosféra celkom iná. Stretávame sa, meriame cestu do Leopoldova, Bratislavy a to sú tie príležitosti, keď ľudia majú k sebe bližšie.

Eva Zelenayová

Tretia Titusova výprava

Posledný, ktorý nedostal bitku svojho života ako ostatní • Účastník tretej neúspešnej výpravy Titusa Zemana • Nechytili ho • Salezián Alojz Pestún vo večnosti

Dňa 22. júla 2022 vo veku 93 rokov zomrel v San Franciscu v USA slovenský kňaz **Alojz Pestún**, SDB (na snímke). Pochádzal zo Šulekova neďaleko Hlohovca, kde sa narodil 28. októbra 1928. K saleziánom vstúpil v roku 1947. Po barbarskej noci v apríli 1950 bol internovaný v koncentračnom tábore – kláštore v Podolínci. Bol jedným z piatich členov tretej výpravy bl. Titusa Zemana, ktorých v osudnú noc zo 7. na 8. apríla 1951 nechytili. Dostať sa na západ sa mu podarilo na druhý pokus v noci z 28. na 29. októbra 1951 vďaka Františkovi Revesovi, ktorý po zatknutí Titusa Zemana ďalej organizoval úteky za hranice. V skupine s ním bolo vtedy ďalších vyše desať ľudí (saleziánov ale i iných). Medzi nimi bol aj don Vojtech Zeman, ktorý v súčasnosti žije v saleziánskej komunite na Trnávke v Bratislave. Alojz Pestún po ďalších štúdiách v Taliansku odišiel do USA, kde bol 13. júna 1959 vysvätený za kňaza v meste Watsonville v štáte Kalifornia. Od roku 1996 pracoval vo farnosti Božieho Tela v San Franciscu. Slovensko naposledy navštívil v roku 2018.

Tak ako to bolo?

Môj otec, Anton Semeš, ktorý bol odsúdený a zatvorený a o dva roky mladší ako Alojz Pestún, mi povedal svedectvo o tom, ako to vtedy pri rieke Morave bolo.

Posledný rok pred smrťou som sa rozhodol dôkladne ho vyspovedať o niektorých častiach jeho života, o ktorých nerád rozprával. O úteku, o vyšetrovaní, o väzení, o Jáchymove, Příbrami, o tajnej Cirkvi, o tajných vysviackach, o vydávaní samizdatu a všeobecne o ľuďoch, ktorých stretol vo svojom živote. Niekedy som musel čakať na odpoveď aj týždeň. Niektorých odpovedí som sa nedočkal – mlčal akoby bol prisahal, že o tom nikdy hovoriť nebude.

Pýtal som sa na tretiu Titusovu výpravu. Moja základná otázka znela: „Prečo si sa ty nezachránil a Hlinka áno?“ „Tak ako to vlastne bolo? Tak, ako je to vyumelkované v knihách, vo filme?“

Mladých paralyzovali starší

Bolo to – narychlo, neusporiadane, neinformovane – nikto nič nevedel. Ale také to vlastne aj muselo byť, veď podmienky boli kruté. Jediné slovo znamenalo mučenie a väzenie.

„Mladí“ klerici, dvadsiatnici, plní života boli presvedčení, že do zahraničia pôjdu len oni – mladí. Keď v Šaštíne zistili, že sa k nim pridala skupina starších s kuframi, boli z toho zhrzení. Kufre s knihami, písacím strojom, atď. Keďže boli mladí, museli byť ticho a pochodovať. Nielen to, aj pomáhať tým starším s vlečením ich zbytočného nákladu i s ich úbohovou kondíciou.

Tlačila ich nezodpovedaná otázka, kto rozhodol, že na poslednú chvíľu, bez upozornenia sa k nim pridá aj takáto skupina? Otázky žiadne, vlastne zbytočné, odpovede žiadne, taktiež zbytočné. Tak šľapali spolu. Vlastne nie. Nie spolu. Ale v malých skupinkách, aby neboli nápadní. Anton Semeš išiel v skupine s prevádzkačom Totkom.

Zradila aj Morava

Meškali. Riadne meškali, začínalo sa ráno. Každému tiekli nervy. Pravého prevádzkača nemali. Mali iba náhradníka Totku – amatéra. Totálneho amatéra, ako sa čoskoro ukázalo. Na čo im bol? Pretože na druhej strane rieky Moravy ich nečakala vytúžená sloboda, ale Ruská okupačná zóna. A Rusi koho chytili, toho vrátili naspäť do Česko-Slovenska. Takže tajný prechod – preplavba – preplávanie – sa javilo ako z „kaluže do blata“.

Po príchode k rieke Morave a po zistení, že je rozvodnená a nedá sa jednoducho prebrodiť, kúsili narychlo nafúkať americký gumový čln. Ako ináč – ručnou pumpou, ktorá tak pískala a kvíliła, že by bola zobudila i mŕtvych. Tak ako sa píše v knihách, niektorí mladí účastníci sa vyjadrili, že oni by to aj preplávali a upevnili by lano cez riekku. Samozrejme, kto iný to asi bol, Semeš a Srholec.

Zachránil sa ten, kto ušiel

Padlo rozhodnutie. Šéfovia Titus Zeman a Ferdinand Totka rozhodli, vraciame sa. Hodili sme čln a pumpu do Moravy a obrátili sme sa späť.

Čo sme si však nevšimli bolo, že šesť ľudí zmizlo hneď, len čo zistili, že je rieka Morava rozvodnená a máme neprekonateľný problém. Jednoducho zmizli, bez jediného slova. Neskôr sme sa dozvedeli, že „niekto“ z tejto skupiny poznal terén – Záhorák. Oni utekali na sever až do Kútovej. Pekný kus na ranný 20 km maratón. V Kútoch ráno nikto vlaky nekontroloval, a preto sa im podarilo rozprchnúť sa. Alojz Pestún i Anton Hlinka boli v tejto skupine.

Ostatní sa chceli tiež hneď rozprchnúť, jednoducho zdúchnúť z tejto oblasti. „Mladí“ by to boli aj spravili, ale ako hovoril môj otec – starší, vyčerpaní začali hroziť, že ak ich opustia, tak spustia krik a všetkých pochyťajú. Toto len dokrešľuje strašnú neriešiteľnú situáciu, ktorá nastala.

To, čo robili ostatní potom, otec nechcel ďalej komentovať. Môj otec mal vtedy 21 rokov a jeho mienka bola určite iná, než usudzovanie tých ostatných, starších.

Toto otcovo svedectvo nie je odsudzovaním, posudzovaním, ani súdením. Je iba pravdivým doplnením bielych miest našej histórie. Po rokoch sme aj tak všetci pochopili, že Božie cesty sú nevyspytateľné a my nemôžeme hodnotiť iných, ktorí konali pod veľkým tlakom a stálym hroziacim Damoklovým mečom – mučením, väzením alebo popravou.

Marko Semeš

Eliška Hurná – Juraj Hurný ml.: Partizánska vražda v Rajeckej doline

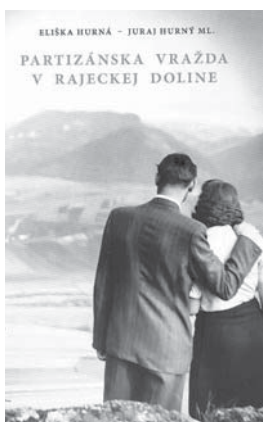
PV ZPKO, Bratislava 2022, 103 s.

Ešte v roku 2019 vyšla pod hlavičkou PV-ZPKO pomerne obsiahla, takmer tristostranová spomienková publikácia Juraja Hurného pod názvom „Keď nám nebolo do spevu“, mapujúca nielen osudy samotného autora knihy, úspešného operného speváka, ale aj osudy jeho politicky prenasledovanej rodiny.

Po troch rokoch, v roku 2022, znova pod hlavičkou PV-ZPKO vyšla nová publikácia pod názvom „Partizánska vražda v Rajeckej doline“. Hoci má táto publikácia menší rozsah, približne sto strán, nie je o nič menej zaujímavá. Jej autormi sú Juraj Hurný ml. a jeho matka Eliška. Presnejšie povedané, ústrednou časťou knižky sú práve spomienky Elišky Hurnej napísané ešte v r. 1988 v rakúskom exile, kde otvorene a bez príkras popísala skúsenosti z obdobia „SNP“. Syn Juraj je autorom úvodného slova ako aj podrobne spracovaného príbehu života jeho matky. Historik Martin Lacko, ktorý ako zodpovedný redaktor knihu pripravil do tlače prispel tiež obsiahlou štúdiou o dobových pomeroch príbehu – „Povstanie v Rajeckej doline – september 1944“. Publikáciu tiež dopĺňujú básne R. Dilonga, J. Varinského a K. Strmeňa o tejto slovenskej tragédii.

Možno povedať, že kniha rozvádza a spresňuje nechcený a tragický „povstalecký príbeh rodiny“, ktorý bol spomenutý už v prvej knihe z r. 2019. Je to príbeh o tom, ako do života mladomanželov Šandrikovcov zasiahli partizáni.

Hlavnou hrdinkou príbehu je 24-ročná Eliška Hurná rod.

Otepková. Táto Bratislavčanka pochádzajúca z moravsko-českej rodiny prežila v prvej Slovenskej republike pokojné a šťastné roky. V r. 1941 sa vydala za hoteliéra Františka Šandrika. Hoci mladá rodina sa politicky nijako neangažovala, jej spoločné šťastie sa návratom Československa zmenilo na tragédiu. Najprv Eliške československí partizáni pod vedením komunistu Antona Sedláčka v Rajeckej doline v septembri 1944 bezdôvodne zavraždili manžela Františka Šandrika. Keď sa vydala znova, československý súd v roku 1950 odsúdil jej druhého manžela Juraja Hurného na 12 rokov väzenia zato, že pomohol kamarátovi v úteku na Západ. Vrávi sa, že dejiny najlepšie spoznáваме prostredníctvom osudov konkrétnych ľudí.

Z tohto pohľadu je príbeh Elišky Hurnej mimoriadne prínosným práve dnes, keď sa nám v mene tzv. liberálnej demokracie znova vracia obdobie neslobody, klamstva a prekrúcania dejín, o ktorom sme si v roku 1989 mysleli, že patrí nenávratne minulosti. Zároveň tiež otvára otázky o hodnotovom rebríčku dnešnej politiky a spoločnosti, ktorá neraz kontinuálne glorifikáciou čsl. odboja - vyzdvihuje komunistických vrahov a na ich obete zabúda. Ba o nich zakazuje aj hovoriť...

Knihu si možno objednať na adrese PV-ZPKO alebo v kníhkupectve Svojet (Liga Pasáž, Dunajská ulica 18, Bratislava), mailom: kniha.svojet@gmail.com, alebo na t. č. 0903 946718.

(red)

Martin Lacko zostavil

verše k zrodu slovenskej štátnosti

V roku 2022 si pripomíname 30. výročie udalostí vedúcich k obnove štátnej samostatnosti Slovenska. Od vyhlásenia jeho zvrchovanosti, 17. júla 1992, cez prijatie Ústavy Slovenskej republiky, až po 1. január 1993, keď sa po takmer polstoročí stalo znova subjektom medzinárodného práva.

Historik a člen Združenia slovenskej inteligencie Martin Lacko v rámci takmer trojročného výskumu a prípravy zostavil k okrúhlemu jubileu tohto významného dňa zbierku národnej poézie z rokov 1989 – 1993 pod názvom *Zápas o domovinu*.

Verše reflektujú zásadné udalosti a tendencie tohto obdobia – pád komunizmu, boj o slobodu, jazykové a národné práva. Obsahuje tvorbu domácich, ale aj exilových slovenských autorov roztrúsených po celom svete. Najmladšie autorky mali v tom čase 11 rokov, najstarší exilový básnik 82 rokov.

Zbierka na **576 stranách** formátu B5 s **tvrdou väzbou** obsahuje dovedna **326 básní** uznávaných básnikov – Gorazda Zvonického, Svetoslava Veigla, Mariána Žiara,

Zlaty Solivajsovej, Miroslava Piusa, Štefana Moravčíka a ďalších, no rovnako obsahuje aj dielka rôznych príležitostných veršotepcov, ktorí sa prezentovali iba v tomto krátkom období.

Bez ohľadu na rozličnú umeleckú hodnotu sú všetky básne cenným svedectvom doby, akousi kronikou turbulentného vývoja rokov 1989 – 1993. Dielo takisto jasne dokazuje, že túžba po štátnej samostatnosti Slovákov napriek nepriazni osudu desaťročia žila a keď to vonkajšie pomery umožnili, aj sa prirodzene naplnila. No predovšetkým sú výrazom tých najušľachtilejších citov úcty a lásky k svojej vlasti, otčine, Bohu, veľkým osobnostiam národa, slovenčine a vôbec k svojim dejinám...

STALO SA

1. septembra 1846 vyšli v Skalici Slovenskej pohľadi na vedy umeňaja a literatúru, náš najstarší kultúrno-vedecký časopis.

1. septembra 1939 vypukla druhá svetová vojna.

1. septembra 1939 Slovenská armáda po boku nemeckého Wehrmachtu začala ťaženie proti Poľsku, aby pre krajinu zabezpečila opätovné získanie tých území, ktorých sa v roku 1920 a 1938 zmocnili Poliáci. Aktívna účasť na vojne proti susednému štátu vyvolávala u väčšiny obyvateľstva veľké rozpaky.

1. septembra 1867 bolo v Martine otvorené Slovenské evanjelické gymnázium.

1. septembra 1950 ministerstvo národnej obrany zriadilo prvé Pomocné technické prápory (PTP). Boli to vlastne tábory nútených prác pre „politicky nespofahlivé a asociálne osoby“, za aké komunistický režim považoval najmä kňazov, rehoľníkov, bohatších sedliakov, bývalých podnikateľov a slobodnejšie zmysľajúcu inteligenciu. Do ich zrušenia v r. 1954 prešlo nimi zo Slovenska 5 500 osôb. Niektorých tam protiprávne držali aj celé štyri roky.

1. septembra 1992 schválila SNR Ústavu Slovenskej republiky. Pred hlasovaním zasadaciu miestnosť demonštratívne opustili poslanci za MKDH a Spolužitie, poslanci za KDĽH hlasovali proti. Za ústavu hlasovalo 114 prítomných poslancov, 16 bolo proti a 4 poslanci sa zdržali hlasovania.

4. septembra 1944 minister národnej obrany SR generál F. Čatloš ušiel do Banskej Bystrice a dal sa k dispozícii vedeniu československého vojska. To ho odovzdalo veliteľovi ruskej partizánskej brigády A. S. Jegorovi, ktorý ho 14. septembra spolu s generálom J. Turanom deportoval do ZSSR. Tým sa otvoril prúd deportácií Slovákov do ZSSR, ktorý potom postihol niekoľko tisíc občanov SR.

5. septembra 1848 Michal Miloslav Hodža vydal vo Viedni manifest k slovenskému národu. Odsúdil maďarskú rozpínanosť a vyzval Slovákov do boja, za občiansku a národnú slobodu, za kráľa a národ slovenský.

6. – 7. septembra 1944 povstalci v Liptovskom Svätom Jáne v noci vyvliekli 46-ročného katolíckeho farára Rudolfa Schedu z jeho fary a vo svätobjánskej doline ho hrozne mučili. (Stáhovali mu kožu zo živého tela, dokaličili mu údy a trýznili ho, kým v strašných bolestiach neskončil.) Podobným spôsobom boli počas povstania partizánmi a povstalcami zavraždení katolícki kňazi: Anton Šalát, farár v Hájnikoch, Ján Nemeč, farár v Lieskovi pri Humennom, klerik Imrich Teplan, študent 5. ročníka bohoslovnia.

7. septembra 1619 zomreli traja košickí mučeníci sv. Marek, Štefan a Melichar.

8. septembra 1938 prezident ČSR Edvard Beneš pozval poslanca HSLS Jozefa Tisu na politické rozhovory. Oznamil mu, že do riešenia národnostnej otázky v krajine budú zahrnutí aj Slováci.

8. septembra 1967 otvorili Bienále ilustrácií Bratislava.

9. septembra 1948 ÚV KSČ schválil zásady ostrého postupu proti tým, čo nesúhlasili s komunistickým režimom označovaných ako reakčné živly. Bolo rozhodnuté novelizovať zákon na ochranu republiky a prítvrdiť jeho trestné sadzby, zriadiť tábory nútenej práce, izolovať ne-

pohodlných ľudí vystáhaním z miest na vidiek, zostríť postup proti živnostníkom a bohatším roľníkom, nazývaných kulaci. Súčasťou opatrení boli aj zásobovacie výhody pre továrenských robotníkov, bezpečnostné sily a mocenské opory nového režimu.

10. septembra 1849 slovenská deputácia odovzdala cisárovi Františkovi Jozefovi pamätný spis podporený tridsaťtisíc podpismi. V ňom sa žiadalo, aby slovenský národ bol odlúčený od Maďarov a územie, ktoré súvisle obýva pod starým menom Slovensko sa stalo zvláštnou korunou krajinou, bezprostredne podriadenou viedenskej vláde.

12. septembra 1683 spojené kresťanské vojská pod velením poľského kráľa Jána Sobieskeho a nemeckých kniežat porazili osmanskú armádu, ktorá od júla obliehala Viedeň.

12. septembra 1948 sa „SNR v Londýne“ premenovala na „SNR v zahraničí“. Jej predsedom bol Karol Sidor, gen. tajomníkom Peter Prídavok.

14. septembra 1947 poverenie vnútra vydalo správu o „odhalení protištátneho sprisahania na Slovensku“, ktorého cieľom malo byť obnovenie slovenského štátu a atentát na prezidenta Beneša. V skutočnosti to bola provokácia zosnovaná komunistami a podporovaného českými politickými stranami i prezidentskou kanceláriou. Následne sa rozbehlo zatýkanie, zatknutých bolo takmer dvetisíc osôb. Príslušníci Národnej bezpečnosti zaobchádzali so zaistenými brutálne a viacerí na následky „vypočúvania“ zomreli. Zakrátko sa už v tajnosti pripravoval veľký súdny proces s organizátormi tzv. protištátnej skupiny. Malo byť vynesených 14 trestov smrti. Februárový prevrat zmenil pôvodnú ržiu a preto boli tresty miernejšie.

14. septembra 1947 poverenie vnútra (Mikuláš Ferjenčík) oznámilo, že v Žiline bolo odhalené veľké sprisahanie proti republike. Zaistili 707 osôb, všetko bývalých členov HSLS. Išlo o tri rozličné skupiny: žilinskú (Tisove pohotovostné oddiely), do ktorej sa integrovali aj skupina novozámocká a banskoštiavnická (majora Šmigovského); druhú skupinu tvorili odbočky Slovenského akčného výboru založeného v zahraničí Dr. F. Ďurčanským; tretia skupina pozostávala z osôb, ktoré zastávali dôležité funkcie v štátnom a hospodárskom aparáte Slovenska. Obvinili ich, že chceli obnoviť Slovenský štát a pripravovali atentát na prezidenta Beneša. O niekoľko dní neskôr poverenie vnútra M. Ferjenčík však vyhlásil, že nebol zhabaný nijaký materiál, ktorý by potvrdil prípravu atentátu na prezidenta.

14. septembra 1991 v Bratislave vznikla iniciatíva Za spoločný štát, ktorá sa usilovala zachrániť rozpadajúce sa Československo. Jej protagonisti deklarovali, že boj za spoločný štát je aj bojom za demokraciu.

15. septembra 1944 rišsky protektor v Čechách a na Morave Karl Herman Frank vydal nariadenie, na základe ktorého sa pokus o prekročenie hranice medzi Protektorátom a Slovenskom trestal smrťou.

15. septembra 1950 po tretíkrát uväznili spišského biskupa Jána Vojačáka.

15. septembra 1952 bol v Clevelande založený Slovenský ústav. Jeho zakladateľom bol Teodor Kojiš OSB.

16. septembra 1848 na tajnom zhromaždení vo Viedni v hostinci u Šperla za účasti takmer 500 ľudí bola ustanovená Slovenská národná rada ako vrcholný orgán Slovákov v nastávajúcom ozbrojenom zápase za národné práva.

16. septembra 1862 otvorili v Revúcej prvé slovenské evanjelické gymnázium.

16. septembra 1950 Najvyšší súd v Prahe reformoval rozsudok Štátneho súdu v Bratislave proti skupine Púčik a spoločnici zo dňa 21. mája 1949 drastickým zvýšením trestov. Albert Púčik, Anton Tunega a Eduard Tesár dostali trest smrti. Ľudovít Gálík doživotie.

19. septembra 1536 uhorský snem článkom 46 uzákonil Bratislavu za hlavné mesto Ferdinandom Habsburským kontrolovanej časti Uhorska.

20. septembra 1922 české krajské spolkové v USA žiadali o začlenenie autonómie Slovenska do Ústavy prvej ČSR.

21. septembra 1944 došlo v obci Sklené k masakre 187 karpatských Nemcov.

21. – 25. septembra 1945 sa pred Národným súdom v Bratislave konal proces proti veliteľovi nitrianskej posádky pplk. Jánovi Šmigovskému, pretože neprešiel so svojou posádkou na stranu povstalcov, ale zostal verný svojej prisáhe Slovenskej republike. Odsúdili ho na smrť zastrelením a 9. októbra rozsudok vykonali.

22. septembra 1818 bola založená Prešovská gk. eparchia.

24. septembra 1762 sa vo Frankfurte nad Mohanom narodil Chatam Sofer, vlastným menom Moše Schreiber, najväčší židovský náboženský učenec 19. storočia. V roku 1806 sa stal rabínom bratislavskej židovskej obce. Založil vysoké rabínske učilište ješiva, ktoré sa čoskoro stalo známe po celej Európe. Zomrel v roku 1839 a je pochovaný v Bratislave.

27. septembra 1864 sa v Černej, časti Ružomberka, narodil Andrej Hlinka – 156. výročie.

30. septembra 1938 sa Československá vláda podrobila diktátu Mnichovskej dohody. ČSR stratila približne jednu tretinu svojho územia i obyvateľstva. Tým sa začal rozklad československého štátu.

Koncom septembra 1946 Dr. Juraj Šujan, ktorý bol obžalobcom v procese proti Jozefovi Tisovi, vo svojich spomienkach zaznamenal, že na stretnutí všetkých predsedov senátov Národného súdu a prokurátorov Úradu obžaloby predsedu Národného súdu Dr. Igor Daxner povedal: „Aby ste to všetci vedeli: Bol som spolu s niekoľkými predstaviteľmi odbojových zložiek na návšteve u p. prezidenta Dr. Beneša v Topoľčiankach. Keď sme už boli na odchode, požiadal som ho, aby som mohol u neho ešte pobudnúť ako predseda Národného súdu. Dôverne som sa ho opýtal, ako sa dáva na Tisov prípad. Otvorene mi povedal: Tiso musí viesť. Hovorím vám to preto, lebo aj medzi nami sú takí, ktorí si prajú iný koniec“ (Rukopis Spomienky obžalobcu, s. 60 – 61).

V septembri 1948 boli pri preverovaní študentov tisovky mladých ľudí protiprávne vylúčené z vysokoškolských štúdií pre svoj triedny pôvod, politické alebo náboženské presvedčenie. Zaznávajúce pozitívnych i ľudských práv sa stávalo normou nového režimu.

PRIPOMÍNAME SI

V septembri si pripomínáme významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

55 rokov

Beáta Durajová, Bziny 12.9.1967
Iveta Fendrichová, Špačince 11.9.1967
Róbert Tatarčík, Košice 28.9.1967
Anton Mihálik, Voznica 16.9.1967

60 rokov

Milan Kováč, Zemianske Kostolány 11.9.1962

65 rokov

Andrej Strašífták, Šenkvice 9.9.1957
Soňa Šubová, Nitra 27.9.1957

75 rokov

Jana Feketová, Pezinok 21.9.1947
Marián Žalobín, Košice 8.9.1947
Mária Miháliková, Voznica 7.9.1947
Ing. Jozef Dečo, Bratislava 24.9.1947

81 rokov

Ing. Anna Bednárová, Žilina 14.9.1941

83 rokov

Mária Lukáčová, Bardejov 26.9.1939
Milan Urban, Košice 7.9.1939
Veronika Polková, Klokočov 13.9.1939

85 rokov

Vlasta Hagarová, Bojnice 30.9.1937

86 rokov

Mária Oreská, Malacky 5.9.1936
Radomír Žingor, Martin 20.9.1936

87 rokov

Barbora Príhodová, Trebišov 20.9.1935
Jozefa Nemčovičová, Budmerice 18.9.1935

88 rokov

Štefan Baňás, Martin 17.9.1934
Jela Zajacová, Martin 8.9.1934

89 rokov

Irena Lichtmaneggerová, Širkovce 5.9.1933

91 rokov

Ervín Blažiček, Malacky 28.9.1931
Ľubomír Hatala, Prievidza 23.9.1931
Marta Dammová, Bratislava 5.9.1931

*Jubilantom
srdečne blahozeláme*

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 20 EUR
Marcel Kováč 86 EUR
Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou 10 EUR
Mons. Jozef Kríštof, Rím 30 EUR
Rudolf Pavlis, Slatina nad Bebravou 50 EUR
Ing. Eva Krajčiová, Bratislava 50 EUR
Martin Lacko, Modrová 20 EUR
Mgr. Iva Urbanová, Brezno 20 EUR
Michal Malatinský, Bratislava 10 EUR
Andrej Židzik, Papín 5 EUR
Ing. Milan Baričák 20 EUR

*Darcom vyslovujeme
úprimné poďakovanie*

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 90 rokov, 25. júna 2022, zomrel **Mgr. Jozef CAHEL**, diakon z Považskej Bystrice, dlhoročný člen RP PV ZPKO Považská Bystrica, Ilava, Púchov. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala 28. júna 2022 vo farskom kostole Návštevy Panny Márie v Považskej Bystrici.

† Vo veku 94 rokov, 25. júla 2022, zomrel **MUDr. Alojz LULOVÍČ** z Piešťan, dlhoročný člen RO PV ZPKO Trnava. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala 28. júla 2022 na cintoríne v Piešťanoch.

† Vo veku nedožitých 81 rokov, 16. júla 2022, nás opustila naša členka, pani **Marta JALOVCOVÁ** z Trnavy. Dlhé roky pôsobila ako organistka v Katedrále sv. Jána Krstiteľa v Trnave. Hlavným celebrantom zádušnej sv. omše v trnavskej katedrále vo štvrtok 21. júla bol otec arcibiskup Ján Sokol. Pohrebné obrady na novom cintoríne (ul. Terézie Vansovej) vykonal generálny vikár Trnavskej arcidiecézy vdp. Peter Šimko spolu s našim duchovným vdp. Jánom Košiarom.

*Pozostalým vyslovujeme
úprimnú sústrasť*

Náš člen z Topoľčian sa pochválil, akého mal významného spolužiaka. Bol ním historik Ivan Kamenec, na snímke tretí sprava. Snímka je z prvého sv. prijímania. Foto archív

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj

prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: **SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujte na tel. číslo: **02-52 63 81 56**.

Darcom úprimne ďakujeme.

Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

■ PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.**

Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovolať do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

ZRt 116/90

U Z N E S E N I E

Miestny súd v Košiciach na neverejnou zasadnutí konanoma dňa 10.08.2022, augusta 2022, Košice, Košický súd, rozhodol :

1/ Ján Tóth, nar. 20.4.1909 v Kráľovciach, bytom Kráľovca, č.d. 50, okr. Košice-viďiak, /
 2/ Jozef Babjak, nar. 7.5.1923 v Ploacke, bytom Ploacke č. 86, okr. Košice-viďiak, /
 3/ Ladislav Hvizdoš, nar. 3.5.1924 v Ploacke, bytom Ploacke č. 30, okr. Košice-viďiak, /
 4/ Andrej Andrejčák, nar. 7.1.1927 v Ploacke, bytom Ploacke č. 146, okr. Košice-viďiak, /
 5/ Andrej Engel, nar. 1.4.1932 v Ploacke, bytom Ploacke č. 66, okr. Košice-viďiak, /
 6) Ján Lechman / Pefeš, nar. 11.3.1892 v Ploacke, bytom Ploacke č. 78, okr. Košice-viďiak, /

s ú d ť a s t n í r e h a b i l i t á c i e

podľa § 2 ods.1 zák.č. 119/90 Zb. se ohľadom odsúdených 1/ - 6/ **s e z r u d ť u j ú**

rozsudok Okresného súdu v Košiciach sp.zn. T III 168/90 ku dňu 7.8.1990 a uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp.zn. To I 728/90 ku dňu 24.1.1991, ako aj ďalšie rozhodnutia v tejto trestnej veci, ktoré na nich obahovo neadvizujú.

Podľa § 2 ods.2 zák.č. 119/90 Zb. sa proti odsúdeným Jánovi Téthovi, Jozefovi Babjakovi, Ladislavovi Hvizdošovi, Andrejovi Andrejčákovi, Andrejovi Engelovi a Jánovi Lechmanovi /Pepošovi / **z a s t a v u j e t r a s t n é s t í h a n i e**

- 2 -

pre skutok právne kvalifikovaný ako zločin vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb.

II. Odsúdený Andrej VARGA, nar. 31.1.1901 v Kráľovciach, bytom Kráľovca č. 17, okr. Košice-viďiak,

j e ť a s t n ý r e h a b i l i t á c i e

podľa § 2 ods.1 zák.č. 119/90 Zb. pre zločin vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb.

Podľa § 2 ods.1 zák.č. 119/90 Zb. sa u ods. Andreja Vargu ohľadom zločinu vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb.

z r u d ť u j ú s e

rozsudok Okresného súdu v Košiciach sp.zn. T III 169/90 ku dňu 7.8.1990 a uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp.zn. To I 728/90 ku dňu 24.1.1991, ako aj ďalšie rozhodnutia v tejto trestnej veci, ktoré na nich obahovo neadvizujú.

Podľa § 2 ods.2 zák.č. 119/90 Zb. sa prečin ťažkého poškodenia na tele podľa § 301 Tr.zák. čl. V/1978 súd

u r č o j o

Andrejovi Vargovi o použití § 302 Tr.zák. čl. V/1978 trest 4 /štyroch/ mesiacov žalára nepodmienečne.

O d ť v o d n e n i e

Vo výroku citovaných rozhodnutí Okresného a Krajského súdu v Košiciach boli odsúdení 1/ - 6/ uznami vinými zločinom vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb., za čo im boli uložené diferencované tresty. Odsúdenému Jánovi Téthovi bol uložený trest 16 mesiacov žalára nepodmienečne a peňažný trest vo výške 6 000,- Kčs, odsúdenému Jozefovi Babjakovi, Ladislavovi Hvizdošovi a Andrejovi Andrejčákovi bol uložený trest 17 mesiacov žalára nepodmienečne a peňažný trest po 6 000,- Kčs a odsúdeným Andrejovi Engelovi a Jánovi Lechmanovi

- 3 -

trest 8 mesiacov žalára nepodmienečne a peňažný trest po 6 000,- Kčs.

Preskúmanie epizodného materiálu bolo zistené, že skutok právne kvalifikovaný ako zločin vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb. podlieha rehabilitačnému konaniu bez návrhu, preto súd zrušil vo výroku citované rozhodnutia Okresného a Krajského súdu, ako aj všetky na nich neadvizujúce rozhodnutia a trestné stíhanie voči týmto odsúdeným zastavil.

Výššie citovanými rozhodnutiami bol však odsúdený aj Andrej Varga ktiež za zločin vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb. ale tiež za prečin ťažkého poškodenia na tele podľa § 301 Tr.zák. čl. V/1978. Za tieto skutky mu súd uložil trest 2 roky žalára nepodmienečne a peňažný trest vo výške 6 000,- Kčs.

Pretože na prečin ťažkého poškodenia na tele v zmysle vyššie citovaného ustanovenia Trestného zákona z r.1978 neprichádza do úvahy rehabilitačné konanie súd zrušil rozsudok ohľadom Andreja Vargu pre zločin vzbúry podľa § 20 ods.1 zák.č. 231/48 Zb. a za prečin ťažkého poškodenia na tele určil súd Andrejovi Vargovi primeraný trest 4 mesiacov žalára nepodmienečne vychádzajúci z kritérií vtedy platných právnych noriem.

Z dôvodov vyššie uvádzaných bolo rozhodnuté v zmysle výrokovej časti tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu je prípustná sťažnosť do 3 dní odo dňa jeho oznámenia na Krajský súd v Košiciach prostredníctvom tunajšieho súdu.

v Košiciach dňa 28. augusta 1990

(Podpis)
 Úradný miestny súd

JEDN. MESTSKA AMBAZADA